

Izzivi čezmejnega izobraževanja med Italijo in Slovenijo: projekt EDUKA 2

Challenges of Cross-Border Education between Italy and Slovenia:
EDUKA 2 Project

Izvilleček

Ključne besede:
šola, izobraževanje, čezmejna didaktika, narodne manjšine, regionalni jeziki

V prispevku so predstavljena različna didaktična gradiva, e-tečaji in orodja za podporo čezmejnim študentom in diplomantom, ki so bila izdelana v sklopu projekta EDUKA 2 *Čezmejno upravljanje izobraževanja*. Projekt je financiral Program sodelovanja Interreg V-A Italija–Slovenija s sredstvi Evropskega sklada za regionalni razvoj. Učno gradivo in e-tečaji o čezmejni didaktiki, poučevanju slovenščine kot J1 v Italiji, italijanščine kot J1 v Sloveniji in furlanščine ter didaktiki jezikov v stiku in sosedskih jezikov so namenjeni učiteljem in profesorjem vrtcev ter osnovnih in srednjih šol v obmejnem prostoru med Slovenijo in Italijo. *Priročnik za čezmejne študente* je koristen pripomoček za študente in diplomante, ki se ukvarjajo s priznavanjem izobrazbe in poklicnih kvalifikacij, pridobljenih v sosednji državi, zlasti za področje vzgoje in izobraževanja. *Model za svetovanje in informiranje za čezmejne študente* je namenjen fakultetam na obmejnem območju, ki izobražujejo čezmejne študente. Izdelano gradivo je dostopno na spletni strani projekta www.eduka2.eu.

Abstract

Keywords:
school, education, cross-border didactics, national minorities, regional languages.

The article presents various didactic materials, e-courses and tools for providing support to cross-border students and graduates, which have been prepared under the project EDUKA 2 – A Cross-Border Governance of Education. The project was financed by the Interreg V-A Italy–Slovenia Cooperation Programme with resources from the European Regional Development Fund. The teaching material and e-courses on cross-border didactics, on teaching the Slovenian Language as L1 in Italy, on teaching the Italian Language as L1 in Slovenia, on teaching the Friulian language, and on the didactics of languages in contact and of neighbouring languages are intended for teachers and professors at kindergartens, primary and secondary schools in the borderland between Slovenia and Italy. The Handbook for Cross-Border Students is a useful tool for students and graduates engaged in the recognition of education and professional qualifications acquired in a neighbouring country, especially in the field of education. The counselling and information provision model for cross-border students is intended for faculties in the borderland, which educate cross-border students. The material prepared under the project is available on the project's website www.eduka2.eu.

Opis projekta EDUKA 2

Cilj projekta EDUKA 2 je bila krepitev čezmejnega sodelovanja na področju izobraževanja z razvijanjem enotnih didaktičnih orodij in izobraževalnih modelov.

Projekt EDUKA 2 *Čezmejno upravljanje izobraževanja / Per una governance transfrontaliera dell'istruzione* se je ukvarjal s skupnim izzivom programskega območja med Italijo in Slovenijo, in sicer s šibkim čezmejnem sodelovanjem na področju izobraževanja. Cilj projekta EDUKA 2 je bila krepitev čezmejnega sodelovanja na področju izobraževanja z razvijanjem enotnih didaktičnih orodij in izobraževalnih modelov. Predvidene dejavnosti so bile namenjene še posebej šolam in univerzam programskega območja in so potekale v pokrajinah Trst, Gorica, Videm in Benetke v Italiji ter v Obalno-kraški, Osrednjeslovenski in Goriški statistični regiji v Sloveniji. Projekt se je začel 1. septembra 2017 in se zaključil 30. aprila 2019.

Projekt EDUKA 2 *Čezmejno upravljanje izobraževanja* je financiral Program sodelovanja Interreg V-A Italija–Slovenija (www.ita-slo.eu) s sredstvi Evropskega sklada za regionalni razvoj. Več o projektu EDUKA 2: www.eduka2.eu, FB Projekt/Progetto Eduka2.

Vodilni partner projekta je bil Slovenski raziskovalni inštitut – SLORI, partnerji pa INV – Inštitut za narodnostna vprašanja, Societât Filologjiche Furlane / Furlansko filološko društvo Graziadio Isaia Ascoli, Univerza v Novi Gorici, Univerza Ca' Foscari v Benetkah in Univerza na Primorskem – Pedagoška Fakulteta. Pridruženi partnerji projekta so bili Deželni šolski urad dežele Furlanije - Julijske krajine, Ministrstvo za izobraževanje, visoko šolstvo in znanost Republike Italije, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport Republike Slovenije in Sektor za šolstvo, izobraževanje in znanost Avtonomne dežele Furlanije - Julijske krajine.

1 Didaktično gradivo za šole

Izvedene dejavnosti in izdelano gradivo so namenjeni še posebej šolam različnih stopenj, ki delujejo na obmejnem območju med Italijo in Slovenjo. Gre za 41 učnih enot v slovenskem, italijanskem in furlanskem jeziku, ki so uporabne na različnih predmetnih področjih. Dejavnosti, predvidene v sklopu didaktičnega gradiva EDUKA 2, spodbujajo srečanja in izmenjave na čezmejnem območju ter rabo interaktivnih in multimedijskih orodij. Oblikovali so jih učitelji in raziskovalci – pri projektu je sodelovalo več kot 60 strokovnjakov, združenih v mrežo za čezmejno sodelovanje EDUKA 2. Mrežo sestavlja 31 šol, tri univerze in trije raziskovalni inštituti, ki so obenem podpisniki *Strateškega dokumenta o skupnih didaktičnih modelih* (<http://www.eduka2.eu/slv/mreza-instrateski-dokument/>); ta dokument je podlaga za rabo učnega gradiva v razredu tudi po zaključku projekta. Izdelano učno gradivo sestavljajo učne enote v PDF-obliki, interaktivne PDF-datoteke in interaktivne učne igre. Gradivo je dostopno v namenskem razdelku na spletni platformi www.eduka2.eu.

1.1 Učne enote za delo s čezmejnimi razredi

Učne enote za delo s čezmejnimi razredi omogočajo spoznavanje celovitosti čezmejnega območja in še posebej njegovo naravovarstveno, arhitekturno, arheološko, zgodovinsko-kulturno, umetnostno in jezikovno bogastvo. Učna enota (v slovenskem in italijanskem jeziku) z naslovom *Čezmejni razredi*. Skupne didaktične poti za šole čezmejnega območja / *Classi transfrontaliere. Percorsi didattici comuni per le scuole dell'area transfrontaliera* obravnava zgodovinske, kulturne, arhitekturne, jezikovne in naravne značilnosti urbanih središč Kopra in Milj ter Krajinskega parka Beka z vasicama Ocizla in Klanec. Gradivo vsebuje učne liste, lov na zaklad, razlago didaktičnih poti in interaktivno didaktično igro *Sosedujmo 2 / Viciniamoci 2*. Gradivo se lahko uporablja pri pouku zemljepisa, zgodovi-

Izvedene dejavnosti in izdelano gradivo so namenjeni še posebej šolam različnih stopenj, ki delujejo na obmejnem območju med Italijo in Slovenjo. Gre za 41 učnih enot v slovenskem, italijanskem in furlanskem jeziku, ki so uporabne na različnih predmetnih področjih.

ne, naravoslovja ter slovenskega in italijanskega jezika. Ciljna skupina so učenci 8. in 9. razredov osnovnih šol v Sloveniji ter učenci 2. in 3. razredov prvostopenjskih srednjih šol v Italiji (<http://www.eduka2.eu/slv/didakticno-gradivo/cezmejna-didaktika/>).

Učno enoto (v slovenskem in italijanskem jeziku) z naslovom Čezmejni valovi / *Le onde transfrontaliere* sestavljajo učni listi za vodene ogledе urbanih in naravnih središč Koper, Milje in Strunjan s proučevanjem njihovih zgodovinskih, kulturnih, naravnih in geografskih značilnosti ter interaktivna didaktična igra z naslovom *Igra burje 2 / Il gioco della bora 2*. Gradivo se lahko uporablja pri pouku družbe, zemljepisa, zgodovine, naravoslovja, slovenskega jezika in italijanskega jezika.

Ciljna skupina so učenci 2. vzgojno-izobraževalnega obdobja osnovnih šol v Sloveniji ter učenci 4. in 5. razredov osnovnih šol v Italiji (<http://www.eduka2.eu/slv/didakticno-gradivo/cezmejni-valovi/>).

1.2 Učne enote za potrebe poučevanja slovenščine v slovenskih vrtcih in šolah v Italiji

Didaktična orodja za podporo pri poučevanju slovenščine v vrtcih in šolah s slovenskim učnim jezikom v Italiji obravnavajo vsakdanje govorne položaje in teme, ki po navadi niso vključene v običajne učne načrte. S tem gradivom (<http://www.eduka2.eu/slv/didakticno-gradivo/poucevanje-slovenscine-kot-j1-v-italiji>) želimo razvijati jezikovne veščine govorcev in krepiti njihovo sporazumevalno zmožnost. Učne enote z naslovom *Radi potujemo, Denar in dom, Zmigaj se!* (1. in 2. del), *Videoigrice in tehnologija* ter *Varstvo okolja, naložba v prihodnost* so namenjene prvostopenjskim srednjim šolam s slovenskim učnim jezikom in dvojezičnim poukom v Italiji ter 1. in 2. razredom drugostopenjskih srednjih šol s slovenskim učnim jezikom v Italiji. Širjenje besedišča v slovenskem jeziku spodbujajo z delom na avtentičnih primerih besedil. Izpostavljeni so tudi različni pojavi jezikovnega stikanja z italijanščino.

Učne enote *Hrana, V stanovanju* in *Moje telo v prostoru* so namenjene osnovnim šolam s slovenskim učnim jezikom in dvojezičnim poukom v Italiji. Učenci se seznanijo z besediščem o zdravih prehranskih navadah in raznovrstni prehrani. Utrjujejo poznavanje slovenskih besed o gospodinjskih aparatih in stanovanjskih opravilih. Razvijajo veselje do športnih dejavnosti in gibanja ter usvajajo s tem povezane pojme.

Učne enote *Hrana, Oblačila* in *Moje telo v prostoru* za vrtec omogočajo, da se otroci z različnimi pedagoškimi sredstvi in metodami seznanijo z besediščem in pomenom na teh področjih ter usvojijo primerno izrazje.

Za prikaz aktivnosti, namenjenih osnovnim šolam in vrtcem, so bili posneti krajši filmi, kjer otroci usvajajo navedene učne cilje.

1.3 Učne enote za potrebe poučevanja italijanščine v italijanskih vrtcih in šolah v Sloveniji

Učno gradivo za podporo pri poučevanju italijanščine v vrtcih in šolah z italijanskim učnim jezikom v Sloveniji sestavlja 10 učnih enot, ki spodbujajo širjenje besedišča v italijanskem knjižnem jeziku in krajevnem narečju (<http://www.eduka2.eu/slv/didakticno-gradivo/poucevanje-italijanscine-kot-j1-v-sloveniji/>).

Učne enote z naslovom *Alla scoperta della Baia di San Canziano (Odkrivajmo Škocjanski zatok)*, *Alla scoperta di Capodistria (Odkrivajmo Koper)*, *Capodistria, ieri e oggi (Koper med preteklostjo in sedanjostjo)*, *I mestieri di ieri e di oggi (Poklici nekoč in danes)* in *Isti-*

tuzioni culturali della nazionalità italiana sul territorio (Kulturne organizacije italijanske narodne skupnosti) omogočajo poglobljeno poznavanje istrske in obmejne slovensko-italijanske kulturne in naravne dediščine.

Učne enote z naslovom *I doni dell' Istria* (Darovi Istre), *Scipio Slataper*, *Il mio Carso* (Scipio Slataper, Moj Kras) in *Elena Bulfon Bernetič*, *Lalbero di Natale di Anna* (Elena Bulfon Bernetič, Anino božično drevo) spodbujajo branje in analizo literature italijanskih avtorjev na tem območju.

Učni enoti za vrtce *Le quattro stagioni – Lalbero vanitoso di Nicoletta Costa* (Štiri letni časi – Samovšečno drevo Nicolette Costa) in *I fenomeni atmosferici – La nuvola Olga e il temporale di Nicoletta Costa* (Vremenski pojavi – Oblak Olga in nevihta Nicolette Costa) spodbujata usvajanje besedišča s pomočjo glasbe in mimike.

1.4 Učne enote v furlanskem jeziku

Delovna skupina za poučevanje furlanščine je na osnovi modela CLIL (*Content and Language Integrated Learning*) oblikovala 12 učnih enot za pedagoške dejavnosti, pri katerih je furlanščina učni jezik (<http://www.eduka2.eu/slv/didakticno-gradivo/poucevanje-furlanscine/>). Namenjene so italijanskim šolam v pokrajinah Gorica, Videm in Pordenone, na katerih je predviden pouk furlanščine. Učno gradivo *Musiche, colòrs, emozions* (Glasba, barve, čustva) in *Flaba par gno fradi piçul* (Pravljica za mojega bratca) je primerno za vrtce. Za osnovne šole je na razpolago osem učnih enot: *Laur da la fatorie* (Zlato na kmetiji), *Il Friûl magic* (Čarobna Furlanija), *Tal zardin de scuele o ai scuviert che...* (Na šolskem dvorišču sem spoznal...), *Come i fasui inte cite...* (Kot fižol v kozici...), *I cavalirs a àn il non cun se* (Sviloprejka in njeno ime), *Sore e sot aghe* (Nad in pod vodo), *Gjoldi il fùc* (Uživajmo ob ognju) in *Aghe e aiar* (Voda in zrak). Učni enoti *Jerbis par preâ, jerbis par curâ* (Zelišča za molitev, zdravilna zelišča) in *La poesie e il viaç* (Poezija in potovanje) sta namenjeni dijakom prvostopenjskih srednjih šol.

1.5 Učbenika in digitalne literarne pešpoti o manjšinski literaturi in literaturi obmejnega območja med Slovenijo in Italijo

Dve antologiji o manjšinski literaturi in literaturi obmejnega območja v slovenskem, italijanskem in furlanskem jeziku izhajata iz regionalne komparativistike.

Posamezna poglavja učbenika *Literatura na stičišču 1 / Letterature a contatto 1 / Letteratura a contat 1* (<http://www.eduka2.eu/slv/didakticno-gradivo/literatura-na-sticiscu-1/>) obravnavajo različne teme, ki se ponavljajo v delih na določenem programskem območju: zemlja, kmečko življenje, reke, potres 1976, migracije, identiteta, goriška meja, literarni prostori Gorice. Vsako poglavje ima najprej uvodno motivacijo, sledijo biografski podatki o avtorjih ter branje in analiza izbranih književnih odlomkov. Kot nadgradnja je ob koncu možna še komparativna obravnava prebranih književnih del v danem poglavju z nalogami za poustvarjalno delo. Učbenik je namenjen zadnjim razredom osnovnih šol v Sloveniji in prvostopenjskih srednjih šol v Italiji.

Učbenik *Literatura na stičišču 2 / Letterature a contatto 2* (<http://www.eduka2.eu/slv/didakticno-gradivo/literatura-na-sticiscu-2/>) je namenjen dijakom zadnjih razredov srednjih šol v Sloveniji in drugostopenjskih srednjih šol v Italiji. Uvodni poglavji sta posvečeni specifični slovenske tržaške literature in istrsko-tržaške literature. V tretjem poglavju so besedila obravnavana s komparativnega vidika; gre predvsem za besedila dveh manjšinskih pisav, italijanske literature iz slovenske Istre in slovenske tržaške literature. Sklepni poglavju sta namenjeni avtoricam in nemški literaturi iz Trsta.

Dve učni enoti sta predstavljeni v obliki digitalnih literarnih pešpoti po Devinu, Gorici in Trstu (<http://www.eduka2.eu/slv/didakticno-gradivo/digitalne-literarne-pespoti-po-devinu-gorici-in-trstu/>). Namenjeni sta obogatitvi pouka književnosti v osnovnih in srednjih šolah v Sloveniji ter prvostopenjskih in drugostopenjskih srednjih šolah v Italiji. Literarni spomeniki so v vsa tri okolja postavljeni z določitvijo geografskih koordinat, nanje pa se navezujejo pojasnjevalne spletne strani.

1.6 Učna enota o didaktiki jezikov v stiku in poučevanju sosedskih jezikov

Učna enota z naslovom *Naša ekošola / La mia scuola ecologica* v slovenskem in italijanskem jeziku je namenjena poučevanju italijanščine oz. slovenščine kot sosedskih jezikov z uvajanjem in krepitevijo osebnih in virtualnih stikov med vrstniki, ki obiskujejo šole z večinskim učnim jezikom – torej slovenske šole v Sloveniji, kjer je predviden pouk italijanščine, in italijanske šole v Italiji, kjer je predviden pouk slovenščine (<http://www.eduka2.eu/slv/didakticno-gradivo/nasa-ekosola-la-mia-scuola-ecologica/>).

2 E-tečaji

V sklopu projekta EDUKA 2 je bilo izvedenih 26 izobraževalnih srečanj na različnih univerzah in šolah v Italiji in Sloveniji; srečanja so bila namenjena prenosu znanj in širitvi zgoraj omenjenih didaktičnih modelov v šolska okolja. V izobraževalni program je bilo vključenih 300 učiteljev in profesorjev. Na tej podlagi so raziskovalci, učitelji in profesorji, ki so sodelovali v projektu, oblikovali e-tečaje o čezmejni didaktiki, poučevanju slovenščine kot J1 v Italiji, italijanščine kot J1 v Sloveniji in furlanščine ter o didaktiki jezikov v stiku in sosedskih jezikov. E-tečaji so na voljo na spletni povezavi www.eduka2.eu/slv/tecaji-za-ucitelje. V njih najdete predstavitev učnega gradiva ter teoretska izhodišča, na podlagi katerih so bila oblikovana.

3 Orodja za podporo študentom in diplomantom pri postopkih priznavanja izobrazbe in poklicnih kvalifikacij, pridobljenih v sosednji državi

Priročnik za čezmejne študente (<http://www.eduka2.eu/slv/didakticno-gradivo/prirocnik-za-cezmejne-studente/>) je nastal kot pomoč študentom in diplomantom pri postopkih priznavanja izobrazbe in poklicnih kvalifikacij, pridobljenih v sosednji državi, zlasti na področju vzgoje in izobraževanja. Številne aktivnosti so skupaj vodile k temeljiti preučitvi problemskega področja in k spoznavanju ovir, ki tu nastajajo. Namen priročnika je ciljnim uporabnikom nuditi jasne odgovore in praktične usmeritve v postopkih priznavanja izobraževanja in poklicnih kvalifikacij na čezmejnem območju med Slovenijo in Italijo.

Pri oblikovanju *Modela za svetovanje in informiranje za čezmejne študente* (<http://www.eduka2.eu/slv/didakticno-gradivo/model-informiranja-in-svetovanja-za-cezmejne-studente/>) smo predhodno analizirali različne strateške, operativne in zakonske dokumente ter trenutno stanje na področju priznavanja poklicnih kvalifikacij, študija in zaposlitve čezmejnih študentov. Model smo oblikovali na podlagi potreb in težav, ki so jih predstavili študenti Pedagoške fakultete Univerze na Primorskem. Model je bil torej oblikovan posebej za to fakulteto, vendar ponuja možnost prilagoditve in uporabe tudi na drugih fakultetah in univerzah.

Skupni program usposabljanja je omogočil usposabljanje 25 strokovnih delavcev referatov, vpisnih služb in kariernih centrov različnih univerz v obmejnem prostoru med Slovenijo in Italijo.

Tri partnerske univerze so obenem podpisnice *Strateškega dokumenta s smernicami za izvajanje podpore čezmejnemu študentom in diplomantom znotraj referatov in vpisnih služb* (<http://www.eduka2.eu/slv/priznavanje-nazivov/>).

Sklep

V sklopu projekta EDUKA 2 *Čezmejno upravljanje izobraževanja / Per una governance transfrontaliera dell'istruzione* je skupina raziskovalcev, učiteljev in profesorjev oblikovala izobraževalne modele in didaktično gradivo, ki utrjuje čezmejno didaktiko ter mednarodno sodelovanje v vrtcih, šolah in univerzah na obmejnem območju med Italijo in Slovenijo. Projekt je financiral Program sodelovanja Interreg V-A Italija–Slovenija s sredstvi Evropskega sklada za regionalni razvoj.

Smernice, enotne metode in skupne vsebine so zajete v *Strateškem dokumentu o skupnih didaktičnih modelih*, ki ga je oblikovala mreža sodelujočih šol, univerz, raziskovalnih centrov in ustanov narodnih in jezikovnih manjšin. Mreženje med učitelji in profesorji različnih šol in univerz ter raziskovalci zagotavlja sintezo najnovejših teoretskih znanj in neposrednih »terenskih« izkušenj v obeh državah. Izobraževanje učiteljev omogoča prenos zgoraj omenjenih skupnih didaktičnih modelov v šolsko in visokošolsko okolje ter širi rabo tehnologije (spletnih didaktičnih gradiv in programov e-izobraževanja) tudi na področju vzgoje in izobraževanja. *Strateški dokument s smernicami za podporo čezmejnemu študentom in diplomantom v referatih in vpisnih službah* partnerskih univerz je namenjen lažjemu vodenju postopkov za priznavanje nazivov in kvalifikacij na področju vzgoje in izobraževanja. Vsa izdelana gradiva so dostopna na spletni strani projekta www.eduka2.eu, kar omogoča, da so rezultati dolgoročno uporabni in dostopni širši javnosti.

Mreženje med učitelji in profesorji različnih šol in univerz ter raziskovalci zagotavlja sintezo najnovejših teoretskih znanj in neposrednih »terenskih« izkušenj v obeh državah.

Viri

E-tečaji projekta EDUKA 2 za učitelje in profesorje. Dostopno na: <http://www.eduka2.eu/slv/tecaji-za-ucitelje/> (1. 10. 2019).

Orodja za podporo čezmejnemu študentom in diplomantom pri postopkih priznavanja izobrazbe in poklicnih kvalifikacij. Dostopno na: <http://www.eduka2.eu/slv/priznavanje-nazivov/> (1. 10. 2019).

Projekt EDUKA 2 Čezmejno upravljanje izobraževanja / Per una governance transfrontaliera dell'istruzione. Dostopno na: www.eduka2.eu (1. 10. 2019).

Učne enote projekta EDUKA 2 o čezmejni didaktiki. Dostopno na: <http://www.eduka2.eu/slv/didakticno-gradivo/cezmejna-didaktika/> (1. 10. 2019).

Učne enote projekta EDUKA 2 o didaktiki jezikov v stiku in poučevanju sosedskih jezikov. Dostopno na: <http://www.eduka2.eu/slv/didakticno-gradivo/didaktika-jezikov-v-stiku-in-poucevanje-sosedskih-jezikov/> (1. 10. 2019).

Učne enote projekta EDUKA 2 o poučevanju furlanščine. Dostopno na: <http://www.eduka2.eu/slv/didakticno-gradivo/poucevanje-furlanscine/> (1. 10. 2019).

Učne enote projekta EDUKA 2 o poučevanju italijanščine kot J1. Dostopno na: <http://www.eduka2.eu/slv/didakticno-gradivo/poucevanje-italijanscine-kot-j1-v-sloveniji/> (1. 10. 2019).

Učne enote projekta EDUKA 2 o poučevanju slovenščine kot J1. Dostopno na: <http://www.eduka2.eu/slv/didakticno-gradivo/poucevanje-slovenscine-kot-j1-v-italiji/> (1. 10. 2019).